

A RÁDIÓ MELLETT

Szovjet hangjátékművészet

Első és jelentős darabját hallgattuk annak az öt közvetítésből álló sorozatnak, mely a moszkvai Rádiószínház stúdiójából került át a budapesti dramaturgia műhelyébe. Andrej Vejclert, a darab szerzőjét, különben meglehetősen méltatta Georgij Padalka, a moszkvai rádió fődramaturgja is; maga pedig néhány kedves sort írt a mindig friss *Rádióújság* részére. A fiatal szerzőt örömmel üdvözljük mi is. Érdekes, vonzó, rádiószériát írt, feszes kamaradramát, formás kísérletet az emberi hang jellemző felhasználásában.

Régi igazsága már a drámatörténetnek, hogy összecsapások és feszültségek legjobb gerjesztője a forradalmi pillanat. Vejcler csakugyan ezt választotta. A mű lepergésének ideje alatt tör ki a pétérvári lázadás. Hőseink erről csupán hallanak. Hiszen mindössze ketten vannak az elhagyott tájgán. A rab és a foglár. Az előbbi: bolsevik, akit várbörtönbe küldenek épp azért, mert új és friss és fenyegető szelek fújnak. Kísérőjére sem véletlenül esik a választás. Apját lázadó bolsevik foglyok ölték meg. Halálmenet tehát ez a kettős. A párbeszédet a szituáció teszi sürűvé, izgalmas. Mert beszélhet ugyan a rab arról, hogy eredetileg csillagásznak készült és sőhajthat a foglár, hogy ő már nőszülni akar. Minden mondatot beárnyékol a halál. S felelősként a remény, hogy a puszta nem dörög el.

Vejcler ravasz szerkesztését bizonyítja, hogy dörröment nem is egyszer hallunk. Mert hol elhibázta foglyát, hol ő lesz váratlanul egy farkasverem rabja. E látszólag puritán kompozíció így csupa izgalmas fordulatot telik meg. S hozzá még a szellemi izgalom — vajon a szavak megállíthatják-e az eltempult bosszú érvényesülését? Milyen eleven írói fantáziára vall: a rab pusztulása az adott helyzetben szükségszerű. De az is, hogy a foglár megrendülten és úgy új igazság birtokában bécűzik fölé.

A forradalom lelki megváltó erejének szép drámáját alkotta meg Vejcler s a magyar előadás, *Török Tamás* rendezésével, *Szersén Gyula*, *Ma-*

daras József, *Ajtay Andor* és *Bicskey Károly* közreműködésével rangos művészi teljesítményt nyújtott. *Puskás Károly* fordítása vitathatóbb. A porkoláb visszatérő szavajárásaként az „örvendezél” mesterkéltnak hatott.

Ismeretterjesztés *Batsányi* Jánost mutatta be a Rádiógyetem sorozatában *Tarnai Andor*, a kitűnő filológus. A hozzáértés és elmélyültség kis remeke volt az esszé, amit *Batsányi*ról e korlátozott terjedelemben előadott. Igaz, túlszűfolt is volt; nem kerülhetett tüzetes tisztázásra a költő Kazinczyval való kapcsolata s végül — talán egy kissé romantizálta is nemes alakját *Tarnai*. Szövegében sokszor szerepelt a „következő”, „az elkövetkező” *Batsányi*: tudatosságát becsülte túl rajongója. E sorok írójáról talán elhiszik, nem először ismerkedik *Batsányival*. Ha élvezetet lelt a Rádiógyetemen, akkor az ismétlés öröme túl az újralfedezés ujjongásában kívánt osztozni. Tanulság: előadás és ismeretterjesztés nagy és bővíthető funkciója a Rádióknak.

Zene és tanulás Talán a legjobb ismeretterjesztők az éter hullámhosszán — a zenetudósok. *Molnár Antal*, *Adam Jenő* ebben szinte utóérhetetlen mesterek. *Szabolcsi* *Bencének* valaha rendszeres órája volt — most miért nincs? Alig ismerek ihletettebb, jobb előadót nála. De a fiatalabbak: *Meizner*, *Króó*, *Kárpáti János*; könnyűzenében pedig az ötvenesztendő jubileumát ünneplő *Komjáthy*, a szellemes *Czigány György*, ragyogó gárda. Hozzájuk csakugyan tanulni járunk. A héten még az URH-ra utalt sorozat, a „*Francia zeneszerzők*” is kielégítette ismeret-szomjunkt, Massenet volt műsoron. Érdekes, hogy visszautasította, elmulasztotta a „*Bohémélet*” lehetséges librettóját. Érdekes, hogy *Saint-Saëns*-szel sehogyan sem tudott megbékélni. Milyen töretlen, ragyogó pálya. S tulajdonképpen milyen kevés maradt meg belőle. *Fábián László*, az előadó szenvedéllyel, olykor elfogoltan magyarul. De gondolkodásra készíti hallgatóját.

A futópályán

Viktor Rozov színműve a József Attila Színházban

Házi szerzője az angyalföldi színházban *Viktor Rozov*, szovjet drámaíró. Szinte kizárólagos témája, úgy is mondhatnánk „vesszőparipája”, a nemzedékváltás és az ezzel járó konfliktusok. Először csupa fiatal népesítette be színpadát, majd mind nagyobb számban jelentek meg színműveiben a középmzedék tagjai. Most már a nagyapák korosztálya is szót kér legújabb drámájában.

Noha a szerző hatvan felé jár, továbbra is a fiatalok, a jogos trónkövetelők oldaláról, egészséges életszemlélettel látja a világot: a tizenévesek elfogulatlan pártfogója maradt. De a korral szemünk elveszítheti ruganyosságát, a viszonylatokat és a perspektívát nehezebben ér-

anya rossz hatással van a fiúra. Talán azért engedi el, mert *Alla* a vita hevében azt mondja, lehet, hogy nem a fiú tanul majd rosszat odakint, hanem ő tanít jóra másokat?

Jöhet a rokonszenves fiatalember, akit a családi „güla” holmi műkedvelő tornászcsoporthoz tart igazodó válnai, mindvégig azt mondja, maradni akar, féltől már Londonban van. Hiszen környezetében nincs egy megnyugtató támpont. Izzága, az idegbetegség érzékeny, az életben becsületes eszközökkel érvényesülni igyekvő, de a küzdőtérén sikertelen apját szereti, ám ösztönösen megéri, hogy mellette egyoldalúvá váljon ő is. Beteg, és egy szerető férfira vágyó néni szívből sajnálja, de nem tudja segíteni. „*Botcsinálta*” nagyapját tiszteli, de egy egész világ választja el tőle. Így hát a dráma nagy tétjét, a választás dilemmáját nem két egyenlő értékű és vonzó lehetőség jelenti számára. A néző legfeljebb ha azon csodálkozhat, hogy az amivel ő már eleve tisztában van, a szereplő előtt miért csak a harmadik felvonás végén válik világossá.

Ezen mit sem változtat, hogy *Rozov* a dült életű család sötét színekbenéllensúlyozására a „tisztá”, sőt az egyik esetben „paradicsomi” külvilágból két rezonort is behoz színművébe.

Helyesebb lett volna, ha *Benedek Árpád*, aki mint a darab fordítója és rendezője tisztas munkát végzett, megpróbálta volna a mi viszonyainknak megfelelően adaptálni a színművet. Ezzel enyhítette volna a darab helyenként nagyon zavaró szentimentalizmusát, többet adhatott volna *Rozov* eddig oly sokszor igaz élvezettel fogadott lírájából és humorából, kiegyenlítettette tette volna drámai küzdelmét. Ez annál is inkább felőlünk, mert az első felvonásban, annak rendezésében még korábbi *Rozov*-színművek hangulata érződik, de azután a kéziratotól nagypapa, a volt szeretőjének gyermekéért esdeklő, beteg *Nyina* nagyjelenete, és az elvált felesége portréján tapodó apa, majd a békés megoldás láttán könyöző kandidátus-főmérnök gyermekded magatartása mindezt a feledés homályába meríti.

A színészekre nem lehet panaszkodni. Mindenki megélt minden tőle telhető. *Koncz Gábor* (*Kim*) indulatos volt és maradt, de legbelül csupa szív. *Benkő Péter* (*Albert*) ifjonti bájjával, humorával és tiszta lírájával valóban fény sugaraként világolt a fémhályban. *Máti-Szabó Gábor* rokonszenves jelenítette meg az önmagával viaskoló idős író, aki mint nagypapa zsörtölődve, vitakozva, szónokolva igyekszik fenntartani szerthúzó családjában a rendet. *Kállai Ilona* (*Nyina*) egész karakterformáló tehetőségét latba vetette, hogy a korai *Ibsen*-drámákból idecsöppent testi- és lelki beteg nagynéit elfogadhatóvá tegye. *Kaló Flórián* (*Ljova*, a fiatal tudós) a második felvonásbeli könnyű pizsama egyenlítőzők ellenére is kinosan feszengett a nem testére szabott, bűnbocsánatért folyamodó *Don Juan* szerepében. *Szemes Mari* (az elvált feleség) harmadik felvonásbeli megjelenése új színt foltot hozott az előadásba. *Bárany Frigyes* az író lelkiismeretének szerepét lelkiismeretesen tolmácsolta. *Wege* *Róbert* csodálatos határos módon három szót helyezett el a kisméretű színpadon, *Witz Éva* pedig izléssel választotta ki azokat a jelmezeket és öltözékeket, amelyek a színmű alakjait a legjobban jellemzik.

Barta András

Helene Thimig a világhírű osztrák színésznő, *Reinhard Özevgye* —, aki a második világháború után újra megindította a *Salzburgi Ünnepi Játékokat* — nyolcvan éves. A művésznőnek holnap nyújtja át Bécs városának gyűrűjét *Bruno Marek* polgármester.

„Az ingadozó családi güla” (Szlovák György rajza)

zékkeljük, hajlamosabbá válnunk az elérzékenyülésre. „*A futópályán*”-ból ítélve *Rozov*-val az elmúlt években alighanem ilyesmi történhetett.

Három nemzedék él egymás mellett *Zsarkovkánál*. Nem éppen békésen: keresik helyüket az életben. Abban az életben, amely — a trénerként működő apa, *Kim* szavai szerint — olyan, mint egy futópálya, ahol mindenki a maga módján akar célt érni. Vannak, akik lóra kapnak, és nem törődnek azzal, ki kerül az állat patái alá. Ilyen például — szerinte — *Alla*, elvált felesége, aki Brazíliában teljesít diplomáciai szolgálatot, és egy másik férfi oldalán él. *Kim* nem akarja, hogy az asszony, akárcsak egy néhány hónapos angliai út erejéig, elszakítsa tőle a fiukat, *Albert* és *Benkő*, akik most töltötte be tizenhatodik életévét. De a harmadik felvonásban, amikor *Alla* hét év után meglepetésszerűen, újra megjelenik egykori otthonában, éles vita után — váratlan fordulattal — megiscsak elengedi a fiát, a család szemefényét, aki *Nyina*, a beteg nagynéni szerint: az „egyetlen fény sugar a fémhályban”. Pedig az apa eddig szüntelen azt hajtogatta, hogy a „haláli” nyugati beat-zene, a rikítóan flancos öltözködés, és a csomagokat küldözgető hűtlen

OPERA

Nicola Rossi-Lemeni és Virginia Zeani

A neves olasz művészpárt régi ismerőseként üdvözölhetjük a budapesti operaközönség; nevük, szereplésük még nem törlődtek ki emlékezetünkben, bár az utolsó találkozás óta hét-nyolc esztendő is eltelt már. *Nicola Rossi-Lemeni* személyében elsősorban a figyelemre méltó színesegységével találkozhatunk újra: tudatos, okos, eszüközeiben gondosan mérlegelt nyezetében nincs egy megnyugtató támpont. Izzága, az idegbetegség érzékeny, az életben becsületes eszközökkel érvényesülni igyekvő, de a küzdőtérén sikertelen apját szereti, ám ösztönösen megéri, hogy mellette egyoldalúvá váljon ő is. Beteg, és egy szerető férfira vágyó néni szívből sajnálja, de nem tudja segíteni. „*Botcsinálta*” nagyapját tiszteli, de egy egész világ választja el tőle. Így hát a dráma nagy tétjét, a választás dilemmáját nem két egyenlő értékű és vonzó lehetőség jelenti számára. A néző legfeljebb ha azon csodálkozhat, hogy az amivel ő már eleve tisztában van, a szereplő előtt miért csak a harmadik felvonás végén válik világossá.

Virginia Zeani a *Pillangókisasszony* főszerepében lépett

Kovács János

A Költészet Napjai 1970.

Ismét megrendezik a nemzetközi költőtálalkozót

Ismét megrendezik hazánkban a nemzetközi költőtálalkozót. *Somlyó György*, a konferencia szervezője az előkészületekről nyilatkozatot adott a *Magyar Nemzet* munkatársának:

— Az 1968 októberében Budapesten megrendezett első nemzetközi költőtálalkozó azzal fejeződött be, hogy ezt érdemes folytatni — mondta *Somlyó György*. — Elérkezett a folytatás ideje: 1970. május 3 és 9 között rendezzük meg másodikban az európai költők nemzetközi találkozóját, Budapesten, *Lillafüreden* és *Tihanyban*.

— A fő téma: A költészet a második világháború után. Ez a téma lehetőséget ad a jelenkori költészet minden nagy kérdésének megvitatására.

— A találkozó alkalmából két évfordulóról is megemlékezünk majd. Eppen egy évszázada, 1870-ben jelent meg az irodalomban *Rimbaud*, s mivel általában tőle eredeztetik a modern költészetet, mondhatni, a modern költészet most száz esztendő. Megemlékezünk továbbá *Radnóti* halálának negyedszázados évfordulójáról is.

— Magát a találkozást most Balatonfüreden és Tihanyban tartjuk. Füreden költői estet is rendezünk, Tihanyban képzőművészeti kiállításra és koncertre hívjuk vendégeinket, hajókirándulást teszünk velük a Balaton körül. Budapesten az Irodalmi Színpadon és az Egyetemi Színpadon, valamint művelődési házakban találkozhatnak majd vendégeink kisebb csoportjai a versbarátokkal.

— Most készíthetjük a meghívókat. Noha ezúttal is az európai költők találkozója rendezzük meg, néhány vendéget meghívunk a tengeren túlról is, így a mexikói *Octavio Paz*, és *Tchicaya U'Tam-si* afrikai költőt, aki Kongó Köztársaság UNESCO-központjában Párizsban él. A meghívottak névsorának összeállításakor arra törekszünk, hogy lehetőleg Európa minden nemzete, s napjaink minden fontos, vagy annak látszó költői irányzata képviselve legyen. Meghívjuk azokat a költőket, akiknek az utóbbi években önálló kötetük jelent meg nálunk, s azokat is, akik hazájukban a magyar költészet fordítói és népszerűsítői.

— Ismét kiadjuk *Arion* című nemzetközi költői almanachunkat. (Az előző 1966-ban, illetve 1968-ban jelent meg.) A harmadik kötet nyomdakész. A költészet, száz évvel *Rimbaud* után című emléktankönyvünk közreadjuk *Etiemble* párizsi és *Höllerer* frankfurti professzor tanulmányát, a francia *Michel Déguy*, az angol *Charles Tomlinson*, a német *Günter Kunert*, a jugoszláv *Vasko Popa*, a szovjet *Vozneszenszkij*, a román *Doinas*, a francia *Guillevic*, *Octavio Paz*, *Lukács György* és

az Operaház közönsége elé, egy rangos énekes kultúrájával, s egy jó állapotban levő énekhang technikai biztonságával — a szerep azonban kevésbé „ált jól” egyéniségéhez, mint *Latmos* régebbi alakításai, *Amamoori Lucia* vagy a *Traviata*. *Pillangókisasszony* alakja nem a tragikák hagyományos típusból való — „piccola donna innamorata” — szerelmes kisasszony (*Puccini* nevezi így); hőssé a tragikus asszonyi sors csendes és elszánt vállalása avatja őt. Akadnak kitörései, „drámaibb” akcentusai is, de a szerep alapszíne a bensőség, intimitás. *Zeani* alakításában, hangjában — főképp a józanabb csengésű, árnyalatokban szegényebb első fekvésekben — ez a meghitt alaptónus érvényesült kevésbé. Hogy egy jó hangú, olaszos kultúrájú, technikaiilag biztos *Cso-cso*-szánt hallhattunk, mindenestre így is hasznára vált az Operaház *Pillangókisasszony* előadásának.

Kovács János

NAPLÓ November 4

Az Operaház balettagcsapata hétfőn reggel elutazott Párizsba, a nemzetközi balettfesztiválra, amelynek eseményprogramja ma, balett-társulatunk előadásával kezdődik a *Theatre des Champs-Élysées*-ben. Az együttes a *Spartacus*-t mutatja be, a mai előadás után még három alkalommal: november 6-án, 7-én és 8-án. A párizsi vendégjáték befejezése után a társulat egy része *Le Havre*-ba utazik. Itt két estén szerepelnek, a *Magyar Hét* során a *Chopin*-návál és a *Gajane*-szvittel.

Hétfő délelőtt a *Hanglemeggyártó Vállalat* a *Kossuth Lajos* utcai szökületben megnyitotta a szovjet hanglemeggyártó üzemét. A megnyitón megjelent *B. A. Potolincin*, a szovjet kereskedelmi kirendeltség képviselőjének helyettese. *Bors Jenő* igazgató méltatta a szovjet hanglemeggyártó kulturális jelentőségét. Forgatomban kerül többek között egy nyolclemmez *Saljapin*-album, a *Borisz Godunov*, *Verdi Requiemje*, a milánói *Scala* Turandot-előadása.

Dr. Vittore Branca, a páduai egyetem olasz irodalomtörténeti tanszékének tanára csütörtök délután hat órakor „*A Conciliatore* és a *Risorgimento* és a romantizmus hajnala Olaszországban” címmel előadást tart a *Bródy Sándor* utcai Olasz Intézetben.

Kollektív képzőművészeti kiállítást nyitnak meg november 6-án délután 5 órakor az MSZMP II/3. körzete és a *Hazafias Népfőrt II/3.* körzete Béke klubjának közös rendezésében a II/3-as körzet helyiségében, a Bp., II. Vöröshadsereg útj. 85. szám alatt.

Ignotus születésének 100. és halálának 20. évfordulója alkalmából róla neveztek el a XII. kerületi, volt Klára utcát, amelynek 35-ös számú házában ő is lakott. *Ignotus* egykori lakóházának homlokzatán emléktáblát lepleztek le. Az ünnepélyes eseményen *Fodor József* költő mondott beszédet.

Mozgalmas napja volt hétfőn *Ernster Dezső*nek, a Svájcban élő világhírű operanékesnek hétfőn Budapesten: délelőtt a *Zeneműköltő Vállalat* *Sarlós László* igazgató átnyújtotta neki a „*Nagy magyar előadóművészek*” című sorozatban megjelent új kötetet, amely szövegben, képen, lemezen át *Ernster Dezső* mutatja be. Deiben a rádió *Ki nyer ma?* című népszerű zenei műsorában 6 adta fel az első kérdést (a Szóktetés a szerzőből című Mozart-opera egyik áriája volt a rejtvény, *Ernster* előadásában), délután pedig a *Rózsavölgyi* könyvesboltban dedikálta kötetét.

Gádor István keramikusművész műveinek kiállítása november 7-én délelőtt nyílik meg a miskolci Galériában.

Z, AVAGY EGY POLITIKAI GYLKOSSÁG ANATOMIAJA

A tökéletes büntény rendezőjének, *Costa Gavras*nak új, magyarul beszélő, színes francia-algériai filmje

Főszereplők:

YVES MONTAND, IRENE PAPAS, JEAN-LOUIS TRINTIGNANT, JACQUES PERRIN, RENATO SALVATORI

BEMUTATÓ: NOVEMBER 6